

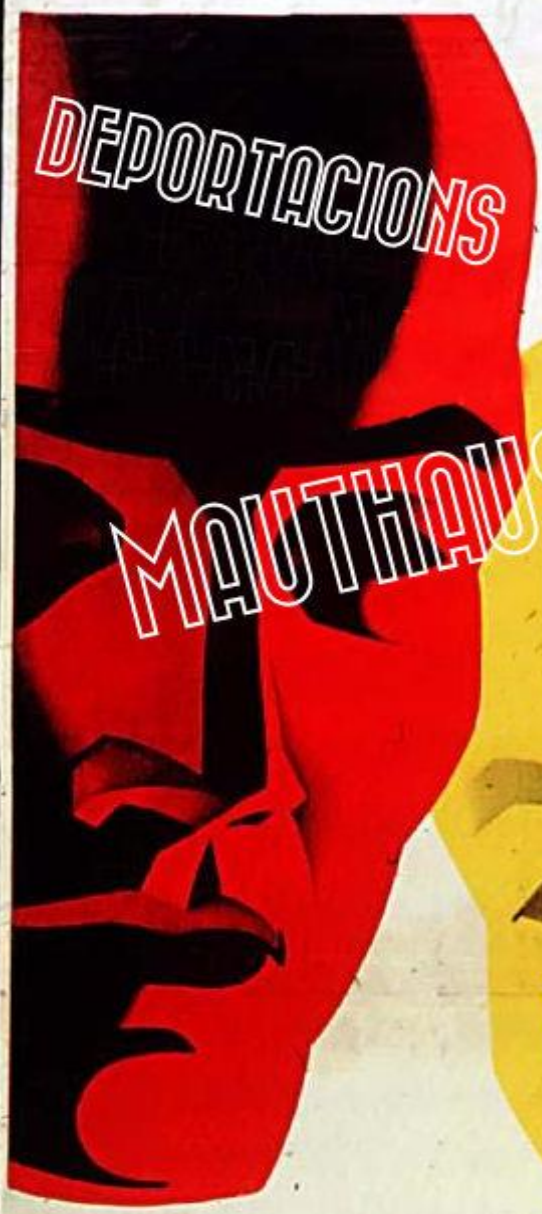
DEPORTACIONES

MAUTHAUSEN...

GUERRA

NAZISME

INFERN...

JUNTA DELEGADA DE DEFENSA
DE MADRID
DELEGACION DE PROPAGANDA Y PRENSA

PRÒXIMA ESTACIÓ, MAUTHAUSEN

ALUMNE: MARGAL ESCARTIN
TUTORA: MARIBEL SOLSONA

Pròxima estació, Mauthausen

Marçal Escartin

***“EL QUE S’HA FET NO ES POT REPARAR, PERÒ SÍ QUE
ES POT EVITAR QUE TORNI A SUCCEIR”***

Ana Frank

Índex del Treball

1.	Introducció	Pàg. 6
1.1	Presentació i justificació de la tria	Pàg. 6
1.2	Objectius i metodologia	Pàg. 6
2.	Ascens dels totalitarismes a Europa	Pàg. 8
2.1	Alemanya	Pàg. 8
2.1.1	Alemanya abans del nazisme	Pàg. 8
2.1.2	Alemanya nazi	Pàg. 10
2.2	Espanya	Pàg. 11
2.2.1	La Segona República	Pàg. 11
2.2.2	Alçament i Guerra Civil	Pàg. 14
2.3	Repercussió de la Guerra Civil a Agramunt	Pàg. 16
3.	El sistema dels camps	Pàg. 18
3.1	Origen dels camps de concentració	Pàg. 18
3.2	Camps de concentració, labor forçada i camps d'extermini	Pàg. 18
4.	Mauthausen	Pàg. 21
4.1	Història del camp	Pàg. 21
4.2	Parts del camp de concentració de Mauthausen	Pàg. 22
4.3	Classificació dels presos	Pàg. 23
4.4	Deportats republicans d'Agramunt i dels voltants	Pàg. 24
5.	Salvador Ginestà Villalta	Pàg. 27
5.1	Vida d'en Salvador abans del captiveri	Pàg. 27
5.2	Vida després del captiveri	Pàg. 35
5.3	Arbre genealògic	Pàg. 39
6.	Amical de Mauthausen	Pàg. 40
6.1	Presentació de l'associació i objectius	Pàg. 40
6.2	Fundació	Pàg. 40

6.3	Legalització de l'entitat	Pàg. 41
6.4	Actualitat	Pàg. 41
7.	Coneixença d'en Salvador a la vila d'Agramunt	Pàg. 42
8.	Conclusions	Pàg. 47
9.	Agraïments	Pàg. 49
10.	Bibliografia, Webgrafia i Webgrafia d'imatges	Pàg. 50

ÍNDIX D'IMATGES

Imatge 1. Signatura del Tractat de Versalles. Pàg. 8

Imatge 2. Obertura de la primera Assemblea Nacional de la República de Weimar, 1919. Pàg. 8

Imatge 3. . Autors del putsch de Munich. D'esquerra a dreta: *Pernet, Dr. Weber, Frick, Kribel, Ludendorff, Hitler, Brückner, Röhm i Wagner*. Pàg. 9

Imatge 4. Evolució dels vots del NASDAP en el període 1924-1933. Pàg. 10

Imatge 5. Comunicat d'Alfons XIII al diari ABC, on anuncia la seva abdicació. Pàg. 11

Imatge 6. Bandera de la FAI/CNT. Pàg. 13

Imatge 7. Bandera de les JONS. Pàg. 14

Imatge 8. El general Francisco Franco. Pàg. 15

Imatge 9. Imatge on es simbolitza la col·laboració de Hitler amb Franco. Pàg. 15

Imatge 10. Cartell per celebrar els 19 anys de la URSS, per la seva col·laboració amb els republicans a la Guerra Civil. Pàg.15

Imatge 11. Fotografia aèria de la vila d'Agramunt bombardejada. Foto presa pel bombarder de *L'Aviazione Legionaria* italiana. Pàg. 17

Imatge 12. Valeriano Weyler. Pàg. 18

Imatge 13. Porta d'entrada al camp de Dachau, amb l'inscripció "Arbeit mach frei", que significa, "el treball dona la llibertat". Pàg. 18

Imatge 14. Dones a les valles del camp de Ravensbrück. Pàg. 19

Imatge 15. Entrada del camp de Sachsenhausen. Pàg. 19

Imatge 16. Entrada al camp d'extermini d'Auschwitz. Pàg. 19

Imatge 17. Entrada del camp de Belzec. Pàg. 19

Imatge 18. Monument commemoratiu situat al lloc on hi havia el camp de Chelmno. Pàg. 20

Imatge 19. Entrada al camp de concentració de Mauthausen. Pàg. 21

Imatge 20. Mapa del camp de concentració de Mauthausen. Pàg.22

Imatge 21. Guia de símbols sobre el marcatge dels presos. Pàg. 23

Imatge 22. Salvador, d'esquerra a dreta, el 3r, amb els seus companys de la milícia. Pàg. 27

Imatge 23. Mapa del front de l'Aragó (Blau: exèrcit nacional; vermell: exèrcit republicà). Pàg. 28

Imatge 24. En salvador, el 5è d'esquerra a dreta, amb els seus companys milicians. Pàg. 28

Imatge 25. Distintiu dels republicans espanyols apàtrides. Pàg. 32

Imatge 26. Carta del Salvador al seu pare, enviada des de Mauthausen. Pàg. 34

Imatge 27. Carnet de republicà antifeixista del Salvador. Pàg. 35

Imatge 28. Certificat de nacionalitat francès del Salvador. Pàg. 36

Imatge 29. Certificat de deportat del Salvador. Pàg. 36

Imatge 30. Salvador rebent la medalla de Cavaller de la Legió d'Honor amb François Mitterrand. Pàg. 37

Imatge 31. En Salvador al diari "La Nouvelle République". Pàg. 38

Pròxima estació, Mauthausen

Marçal Escartin

1. INTRODUCCIÓ

1.1 PRESENTACIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA TRIA

La història sempre ha estat una de les coses que m'ha apassionat més, especialment el segle XX. Un segle amb una acció molt dinàmica, plena de tensions, assassinats, guerres i traïcions. Em desperta moltes intrigues i curiositats, i m'anima a seguir investigant fins a l'últim racó de la seva història. Des de principis de segle, amb la I Guerra Mundial, passant per la Gran Depressió, la II Guerra Mundial, la Guerra Freda... És la meva etapa preferida.

Triar el tema del meu treball de recerca no ha estat gens fàcil. Tenia molt clar que volia tractar un tema sobre el segle XX, més concretament alguna qüestió sobre la II Guerra Mundial, enfocant-lo a assumptes de política i ideologia.

Indagant en els diferents temes que corresponien al segle XX vaig començar a interessar-me pel tema del nazisme i del sistema de camps de concentració que va imposar Adolf Hitler. És un tema bastant difícil, almenys per a mi, perquè les injustícies em fan reflexionar i a vegades fins i tot em fan enutjar, i fets com aquest genocidi desperten en mi una emoció que fins i tot em desencoratjava, però a l'hora de fer aquest treball he agafat forces i amb molta il·lusió m'he posat a investigar.

1.2 OBJECTIUS I METODOLOGIA

Objectius

- 1) Contextualitzar les deportacions dels espanyols republicans als camps de concentració amb la Guerra Civil i l'Alemanya Nazi.
- 2) Buscar les fitxes i trobar el nombre de deportats de la vila d'Agramunt i dels voltants als camps de concentració de règim nazi.
- 3) Investigar la trajectòria d'un habitant d'Agramunt en concret. En Salvador Ginestà Villalta.
- 4) Esbrinar si una figura important del grup de deportats republicans com va ser el Salvador Ginestà Villalta, és conegut avui dia a la nostra vila d'Agramunt.

Metodologia

Per elaborar aquest treball m'he valgut principalment de llibres d'història on he buscat tota la informació per contextualitzar els fets. Després, per posar noms als deportats de la vila d'Agramunt i de poblacions dels voltants, he accedit a l'arxiu de l'Amical de Mauthausen i al Memorial Democràtic de la UDL. Per realitzar la investigació sobre el deportat Salvador Ginestà Villalta, he visitat a la seva neboda, amb qui havia compartit les seves vivències, i ella me les ha relatat tal i com el seu tiet les hi havia explicat. A més, he buscat documents originals que pertanyien al Salvador per demostrar la meua investigació.

També he realitzat una enquesta a la població d'Agramunt per comprovar si la memòria d'aquest ciutadà es manté en la vila i si ha passat de generació en generació.

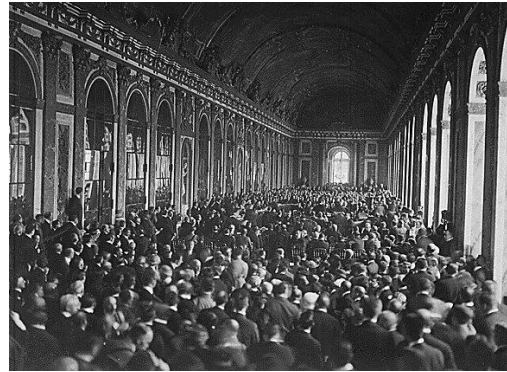
2. ASCENS DELS TOTALITARISMES A EUROPA

2.1 ALEMANYA

2.1.1 Alemanya abans del nazisme

El tractat de Versalles

Europa havia estat en guerra durant quatre anys (1914-1918), però finalment, les potències aliades van vèncer a les de l'eix, i una d'elles va ser l'Imperi Alemany. El Tractat de Versalles, que posava el punt i final definitiu a la Primera Guerra Mundial, deixava literalment per terra a Alemanya. Els aliats, reunits a la petita ciutat francesa de Versalles, van acordar unes condicions molt dures pel

Imatge 1. *Signatura del Tractat de Versalles*

país, com per exemple, la eliminació parcial de les forces de combat alemanyes, la renúncia de tots els territoris colonials, la cessió de l'Alsàcia-Lorena a França, i part de territori habitat per polonesos a la República de Polònia, a més d'un pagament immens a les potències aliades per pagar les reparacions dels desperfectes que havia causat la guerra.

Imatge 2. *Obertura de la primera Assemblea Nacional de la República de Weimar, 1919.*

Alemanya només desitjava oblidar els successos recents i intentar posar en marxa de nou el país, així que en un intent de seguir endavant es va constituir la República de Weimar, una democràcia formada per una coalició de partits d'esquerres, que tenia una constitució notablement actualitzada, que preveia, per exemple, un sufragi universal masculí i femení, i va servir d'exemple per les

democràcies de tota Europa. Però aquest intent de superar la postguerra es va veure frustrat quan es van fer públiques les reparacions de guerra del Tractat de Versalles, ja que eren inassolibles, i aviat les tensions interiors entre la població van ser més notables, i una onada de protestes va sacsejar el país.

El govern de la coalició va pagar el càstig el primer any, però a la llarga, les polítiques adoptades per evitar aplicar mesures severes als impostos i a les despeses públiques, van generar una inflació i una situació pràcticament insostenible per Alemanya.

Degut a aquesta situació, la població alemanya estava avergonyida i hi havia malestar entre la població, ja que el país no podia actuar perquè havien de tenir sempre *in mente* el Tractat de Versalles, així que hi havia una sensació de submissió que va fer que els primers partits nacionalistes extrems sortissin a la llum, amb el NSDAP (en alemany: Nationalsozialistische Deutsche Arbeiter Partei) que destacava per sobre dels altres.

El Putsch de Munich

Aquesta situació va ser aprofitada per Adolf Hitler, un gran orador que va destacar en aquella època i que durant els últims anys havia desenvolupat pensaments de caire feixista, seguint el model emergent a Itàlia, Benito Mussolini, i es va convertir en dirigent de l'NSDAP.

La tarda del 8 de Novembre del 1923, Hitler i un grup de la milícia del partit nazi es va presentar a la Bürgerbräukeller, un cerveseria molt famosa de Munich, on el governador de Baviera estava reunit. Després d'haver boicotejat la reunió, el grup armat va dirigir-se cap a l'ajuntament, però allà van trobar resistència de la policia, i van iniciar un intercanvi de disparos, sense saber quin bàndol els havia iniciat. La milícia va ser derrotada i Adolf Hitler va ser empresonat. Durant els 8 mesos que va estar engarjolat va escriure la seva biografia, *Mein Kampf*, que a més de la seva vida, explicava les "necessitats" que tenia Alemany per tornar a ser un gran imperi.

Imatge 3. Autors del putsch de Munich.
D'esquerra a dreta: Pernet, Dr. Weber, Frick, Kribel, Ludendorff, Hitler, Brückner, Röhm i Wagner

2.1.2 Alemanya nazi

Hitler al Reichstag

La situació a Alemanya va continuar empitjorant quan el *crack del 29* i la crisi que el va seguir van colpejar molt fort a Europa, això va fer que els partits amb idees radicals guanyessin popularitat.

A les eleccions del 1930, Hitler va passar del 2,5% dels vots del al 18,3%. Dos anys més tard, va guanyar un 18,7% més de vots,

Imatge 4. Evolució dels vots del NASDAP en el període 1924-1933

arribant al 37%, i això va fer que els partits de dretes nacionalistes donessin tot el suport al dirigent nazi a les següents eleccions perquè aplicés la seva política amb total llibertat, així que el 30 de gener de 1933, Hitler va ser nomenat Cancellier del Reichstag.

Un nou ordre

Quan Hitler va accedir al poder, automàticament qualsevol forma de democràcia va desaparèixer. El règim nazi es va basar en idees autoritàries, racistes i antisemites, amb l'objectiu de crear el *Volk*, que en alemany vol dir poble, i reunia a totes les classes socials i regions alemanyes sota el control de Hitler, creant el III Reich, que ràpidament es va convertir en un estat policial, on les noves autoritats, les Schutzstaffel (SS), sotmetien la població a detencions arbitràries. Tots els partits polítics van quedar sotmesos pels plans de sincronització política de Hitler i posteriorment prohibits, fins que, a mitjans del 1933, el partit nacional-socialista era l'únic partit permès. L'economia, l'educació, la cultura i la llei van quedar sota control nazi, majoritàriament. Els sindicats van ser abolits i els treballadors van haver de passar a ser empleats per organitzacions del règim de Hitler. La voluntat del Führer va passar a ser la base política del govern d'Alemanya.

Per aconseguir els seus objectius, Hitler es va valdre del terror, per tenir sotmesa a la població. Les SA (Sturmabteilung), patrullaven els carrers registrant vehicles, persones, entrant a les cases sense ordre judicial i perseguint a qualsevol persona que s'oposés al règim, per això molts opositors s'amagaven en el silenci.

2.2 ESPANYA

2.2.1 La Segona República

Proclamació de la 2ª República

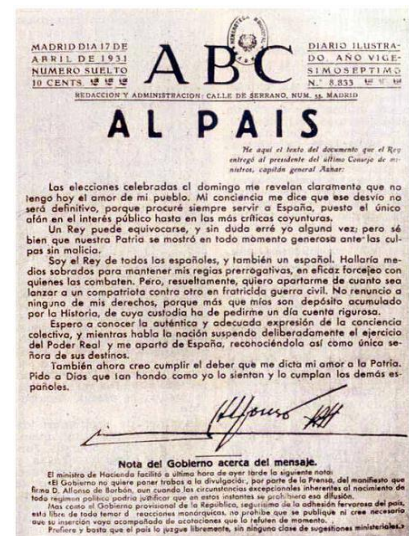
El 12 d'abril del 1931 es van celebrar eleccions municipals a Espanya, les quals van destacar per la elevada participació del poble. Els partits del sector d'esquerres (republicans, socialistes i nacionalistes) es van coalitzar en un grup anomenat Pacte de Sant Sebastià, que va tenir una forta presència a les grans ciutats, concretament en 41 de les 50 capitals de província i a la majoria de nuclis industrials.

Tot i que un gran nombre de regidors eren partidaris de la monarquia, els resultats electorals del 31 van demostrar que el poble desitjava la transformació del règim i, per tant, canviar la monarquia per una república.

Dos dies més tard, el 14 d'abril, els regidors electes de les ciutats espanyoles van anar proclamant la república al llarg del dia, mentre els ciutadans sortien al carrer a celebrar la victòria. Enfront aquesta situació, el rei Alfons XIII, per decisió pròpia, tal i com ho va dir en un comunicat d'acomiadament que va publicar al diari ABC el 17 d'Abril de 1931, va renunciar al càrrec que tenia com monarca i va anar a l'exili.

El mateix dia, a Madrid, es va decidir formar immediatament un govern provisional, format pels partits que estaven coalitzats en el Pacte de San Sebastià, que de seguida va ocupar-se del poder, i oficialment es va proclamar la Segona República Espanyola. El president del govern provisional instaurat va ser Niceto Alcalà-Zamora.

Van creure necessària la proclamació de les llibertats polítiques i sindicals, de cara al suport de la classe treballadora i també prengueren mesures per protegir els pagesos que havien estat expulsats de les seves terres per no haver pogut pagar els impostos corresponents.

Imatge 5. Comunicat d'Alfons XIII al diari ABC, on anuncia la seva abdicació.

Després d'obtenir un altre cop la victòria en les eleccions generals del 28 de juny del 1931, els diputats electes de la coalició d'esquerres (279) van crear les noves corts constituents i govern va passar a estar sota el seu control. Niceto Alcalà Zamora va ser altre cop el cap de govern, i els ministres del govern provisional anterior van mantenir els seus llocs. Immediatament es va crear una comissió encarregada d'elaborar la nova constitució, que va ser aprovada, finalment, després de llargues discussions, al desembre.

Economia internacional desfavorable

El canvi de la monarquia a la república, desgraciadament, va coincidir amb el moment més greu de la depressió de l'economia mundial iniciada a Nova York amb la caiguda de la borsa el 1929. L'economia espanyola no va estar greument afectada, respecte a la dels altres països, ja que no estava tant relacionada amb el mercat internacional però el país va perdre temps a l'hora de desenvolupar-se econòmicament. Aquesta crisi, a més, va parar l'emigració cap a Amèrica, que era la única solució viable a l'hora de fugir de l'atur crònic que patien algunes regions d'Espanya.

La crisi va agreujar, i va acabar afectant el govern republicà i van sorgir diversos problemes interns a l'economia del país, com per exemple: atur en el sector agrícola, desacords a l'hora de repartir equitativament la terra, poca competitivitat internacional, deguda a la poca relació amb l'economia mundial, dèficit en la balança comercial, i altres.

A aquests problemes causats per la situació a l'exterior d'Espanya, s'hi van sumar problemes que havien sorgit, a la llarga, degut a l'organització econòmica del règim republicà. L'augment dels salaris de les classes treballadores durant el primer bienni, tant a la indústria com al camp, va tenir efectes positius a l'inici de la campanya, perquè la renda dels treballadors era més alta i la demanda de béns de consum bàsics, com l'alimentació i el tèxtil, va créixer, però a la llarga, aquests efectes no permetien el creixement paral·lel de la productivitat de la indústria, la qual cosa impedia que les empreses obtinguessin beneficis.

Aquest conjunt de problemes i dificultats van fer que la gent del poble desconfiés de les esquerres, ja que aquella situació s'havia fet pràcticament impossible de dirigir, així

doncs, la gent va quedar molt descontenta amb les esquerres, i a part de que la seva popularitat va disminuir molt, la inversió privada es va enfonsar.

Per tal d'equilibrar els pressupostos de l'estat, s'havia de liquidar el dèficit que s'havia heretat de la dictadura de Primo de Rivera. Per tal d'aconseguir això, el govern va optar per una política de disminució de la despesa pública. Aquestes mesures, però, no van tenir efectes positius.

Els sectors encarregats de la fabricació i distribució dels béns per construir infraestructures, màquines, la siderúrgia, entre altres, es van veure molt afectats, i a part, no es creaven nous llocs de treball, perquè, alhora, es van reduir la inversió pública i privada.

Conflictivitat social

Costava molt trobar una solució als problemes econòmics que patia Espanya, i ben aviat aquests es van veure reflectits en el poble, i sobretot, en la classe obrera.

Les reformes no arribaven, i els treballadors es van començar a inquietar i a impacientar, ja que l'atur era força alt i la patronal i els propietaris dels camps no van adoptar una actitud negociadora.

Aquesta situació era la idònia per dur a terme els plans que tenien *in mente* els anarquistes de la CNT (Confederación Nacional de Trabajo), i la van aprofitar per

Imatge 6. Bandera de la FAI/CNT

fomentar la conflictivitat laboral, la insurrecció i les vagues per acabar amb l'ordre de la burgesia.

Les vagues, insurreccions i les ocupacions de terres anaven augmentant progressivament al llarg dels anys, fins a arribar al seu punt més àlgid el 1933.

Aquests conflictes provocaven enfrontaments entre els cossos de seguretat i els grups i sindicats, no només anarquistes, sinó també sectors extrems del socialisme (UGT), que participaven en el desordre, i fins i tot causaven ferits i morts en tots dos bàndols.

Aquests conflictes van desgastar molt el govern d'esquerres que hi havia, ja que els sectors més conservadors on hi havia empresaris importants van desconfiar molt, per culpa de les revoltes dels seus treballadors, i les dures mesures policíiques van

desacreditar-lo molt. Aquesta crisi que patia el govern va ser aprofitada pels sectors de dretes per intentar posar fi al poder de la coalició republicanosocialista.

Tots els grups i sectors que van quedar descontents amb el govern d'esquerres es van anar afiliant als partits de dretes i a les noves organitzacions feixistes i autoritàries per tal d'oposar-se al règim del moment.

Els sectors catòlics i conservadors es van mobilitzar activa i àgilment, i es van organitzar en grups com la CEDA (Confederación Española de Derechas Autónomas), Renovación Española, els grups feixistes de les JONS (Juntas de Ofensiva Nacional-

Imatge 7. Bandera de la Falange Espanyola

Sindicalista) i la Falange. Tots pensaven que les idees d'esquerres eren un paràsit que calia erradicar.

Amb això, alguns sectors de l'exèrcit, encapçalats pel general Sanjurjo, van protagonitzar un cop d'estat l'agost del 1932 per fer que la República tombés cap a la dreta del país, però va fracassar. L'any següent es va crear la *Unión Militarista Española*, amb membres que participarian al cop d'estat del juliol 1936.

Les dretes van acabar guanyant les eleccions de 1933.

2.2.2 Alçament i Guerra Civil

Cap al cop d'Estat

A les eleccions del 1936, les esquerres van tornar a guanyar, i intentaren reprendre les reformes que tenien en marxa en la legislatura anterior, però el problema que tenien era que s'estaven organitzant conspiracions de caràcter militar per realitzar un cop d'estat.

La creació d'un clima conflictiu a Espanya, afavoria la situació pels colpistes, i els facilitava dur a terme els plans contra la República. Al capdavant de la conspiració estava Emilio Mola, que va impulsar la conspiració militar que no tenia gaire força. El pla consistia en realitzar una acció simultània a totes les guarnicions militars possibles, i sobretot donar importància a l'exèrcit d'Àfrica al marroc, dirigit pel general Francisco Franco.

Aquesta conspiració colpista tenia suport econòmic i militar de les forces polítiques de dretes del país i fins i tot d'Europa, amb l'Itàlia feixista i l'Alemanya Nazi, amb qui havien mantingut contactes prevament.

A Madrid, l'assassinat del dirigent monàrquic José Calvo Sotelo el 14 de Juliol, com a resposta a la mort del tinent Castillo, que col·laborava amb els grups de militars d'esquerres, va accelerar els plans dels colpistes, i el dia 17 de Juliol de 1936, la insurrecció es va iniciar al Marroc, i va marcar l'inici d'una Guerra Civil que durà tres anys.

La guerra civil

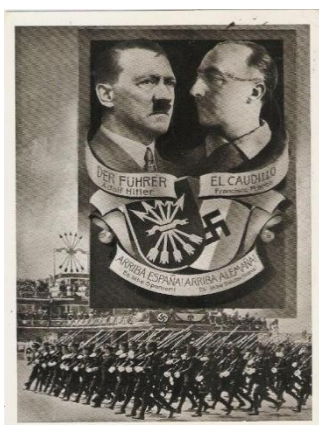
La Guerra Civil espanyola (17 de juliol de 1936 - 1 d'abril de 1939) es va iniciar amb un alçament militar el 17 de juliol de 1936 a la guarnició de Melilla, amb el general Francisco Franco al capdevant, que l'endemà es va estendre per tot la resta d'Estat.

Imatge 8. El general Francisco Franco.

Des del dia de la insurrecció al Marroc, la guerra va ser un fet de ressò internacional, ja que l'esclat de la guerra es va concebre des del primer moment com una confrontació entre

les forces democràtiques i revolucionàries contra els règims feixistes que en aquell moment estaven en expansió. Això també es va concebre com un microcosmos, ja que el conflicte de la democràcia contra el feixisme s'esperava aviat a escala mundial.

Imatge 9. Imatge on es simbolitza la col·laboració de Hitler amb Franco.

Els governs d'Alemanya i d'Itàlia van veure la insurrecció d'un sector feixista contra una república d'esquerres com una oportunitat per frenar l'expansió del comunisme, així que no van dubtar en donar tot el suport possible als insurrectes. D'altra

banda, l'opinió democràtica i progressista internacional es van manifestar a favor de la república.

Imatge 10. Cartell per celebrar els 19 anys de la URSS, per la seva col·laboració amb els republicans a la Guerra Civil.

L'URSS va ser el principal punt de suport de la república espanyola, en canvi, les democràcies europees, França i Anglaterra, no van posicionar-se per evitar l'extensió del conflicte. La república havia demanat ajut a França, que era l'aliat més proper, però aquesta estava condicionada per Anglaterra, ja que havia comunicat a França que si intervenia, no donaria suport a la seva política internacional davant de l'amenaça de Hitler.

Aquestes dues nacions van crear un comitè de no-intervenció, al que s'hi van sumar vint-i-set països. Aquest fet va significar una gran injustícia per la república espanyola, ja que no rebia tant ajut militar i això va suposar-li una dificultat a l'hora de lluitar, cosa que va dur a aquest bàndol a la derrota.

2.3 REPERCUSSIÓ DE LA GUERRA CIVIL A AGRAMUNT

Durant la Guerra Civil, l'estratègia que feien servir els franquistes era la següent: es duïen a terme bombardejos sistemàtics, previs a l'avenç de les tropes d'infanteria, d'aquesta manera la població civil i els soldats enemics quedaven espantats i els desanimava. Totes les poblacions que tenien una posició estratègica important patien el mateix destí.

El primer bombardeig es va produir el 5 d'abril del 1938, al voltant de dos quarts de deu.

“Vàrem sentir el soroll dels motors dels avions, una remor inconfusible... De sobte, la primera explosió seguida d'una gran fumera negra que s'enlairava a l'indret de la Vila, i una altra, i una altra...”

Aquestes paraules de Pasqual Castellà descriuen el que sentien els agramuntins quan els bombarders deixaven caure les bombes a la seva vila.

La gent corria histèrica, tothom amb el pànic a la sang, desesperats per no saber cap a on dirigir-se per escapar d'aquell infern que estaven vivint.

Imatge 11. *Fotografia aèria de la vila d'Agramunt bombardejada. Foto presa pel bombarder de L'Aviazione Legionaria italiana.*

3. EL SISTEMA DELS CAMPS

3.1 ORIGEN DELS CAMPS DE CONCENTRACIÓ

El concepte modern de camp de concentració data de la Guerra dels Deu Anys (1868-1878) on Espanya s'enfrontava a Cuba per frenar el seu procés d'independització.

Imatge 12. Valeriano Weyler.

Valeriano Weyler va ser l'encarregat de dur a terme el control de la rebel·lió a l'illa, i va canviar totalment la forma de lluitar contra la revolució. Va iniciar una dura repressió contra els rebels i sobretot contra civils habitants i treballadors de les zones rurals, per evitar que s'estenguessin les idees d'independització

en aquest sector, així que va organitzar les concentracions de camperols. Aquest mètode consistí en recloure els pagesos en un altre assentament i anar-los tancant fins que quedaven completament aïllats i d'aquesta manera no podien mantenir contacte amb els combatents insurrectes.

3.2 CAMPS DE CONCENTRACIÓ, LABOR FORÇADA I CAMPS D'EXTERMINI

Durant el règim nazi de Hitler, els usos donat als camps de concentració van ser els de mantenir presos i exterminar a jueus, dissidents polítics, homosexuals, gitanos, eslaus, discapacitats, republicans espanyols emigrats per la Guerra Civil, i altres col·lectius qualificats d'inferiors o traïdors ja que no seguien els dogmes nazis.

•Camps de concentració: Eren camps que tenien una funció similar a la d'una presó. Es realitzaven treballs forçats i feines productives com fabricar munició o armes, tot i que també tenien instal·lacions dedicades a l'eliminació de presos i a la investigació científica.

Nom del camp	Víctimes*	Fotografia
Dachau	41.500	 Imatge 13. Porta d'entrada al camp de Dachau, amb l'inscripció "Arbeit mach frei", que significa, "el treball dona la llibertat"

<p>Ravensbrück</p> <p><i>Camp dedicat a l'empresonament de dones</i></p>	<p>16.000</p>	 <p>Imatge 14. Dones a les valles del camp de Ravensbrück</p>
<p>Sachsenhausen</p>	<p>12.500</p>	 <p>Imatge 15. Entrada del camp de Sachsenhausen</p>

·Camps d'extermini: La funció principal era la de l'extermini sistemàtic de tots els presoners que hi eren enviats. Les víctimes principals eren els jueus, ja que aquests camps eren part del pla de la Solució Final Jueva. S'estima que el temps mig de supervivència dins del camp era d'una hora. Alguns exemples són:

Nom del camp	Víctimes*	Fotografia
Auschwitz	1.100.000	 <p>Imatge 16. Entrada al camp d'extermini d'Aschwitz</p>
Belzec	600.000	 <p>Imatge 17. Càmares de gas del camp de Belzec</p>

Chelmno	320.000	 <p>imatge 18. <i>Monument commemoratiu situat al lloc on hi havia el camp de Chelmno</i></p>
---------	---------	---

*Les xifres de víctimes dels camps d'extermini són nombres aproximats.

4. MAUTHAUSEN

4.1 HISTÒRIA DEL CAMP

El 8 d'agost de 1938, cinc mesos després de l'annexió d'Àustria a Alemanya, els primers presos van començar a arribar a Mauthausen. La ubicació del camp va ser decisiva, ja que estava situat prop de la cantera, i podien utilitzar als presos per treballar-hi. Els presos van ser utilitzats en primer lloc per fabricar materials, per l'edificació del camp i l'aixecament de monuments en honor al III Reich.

Imatge 19. Entrada al camp de concentració de Mauthausen.

La funció bàsica del camp era la de la persecució i detenció permanent dels opositors polítics i ideològics, tant si eren reals, és a dir, confirmats, o simplement eren suposats, fins a l'any 1943. El camp de Mauthausen-Gusen¹ va ser classificat com a camp de Categoria III, cosa que comportava que les condicions de detenció fossin més severes. En aquesta època, la mortalitat va ser una de les més altes entre els camps de concentració del règim nazi.

1. El nom del camp de Mauthausen també rep el nom de Mauthausen-Gusen pel subcamp que depenia de la direcció del camp principal, anomenat Gusen, que era un altre sistema de tres camps, Gusen I, II i III.

A partir de 1942/43, com en tots els camps de concentració, els presos van començar a ser empleats pel treball en la indústria bèl·lica. Com a resultat es van crear diversos subcamps i el nombre de presos va augmentar significativament. A finals de 1942 Mauthausen, Gusen i un petit nombre de subcamps hi havia internats 14.000 presos, aproximadament. Al març de 1945 n'hi havia més de 84.000.

Entre els deportats a Mauthausen, la majoria procedia de Polònia, seguits per ciutadans soviètics y los hongaresos. A demés, a Mauthausen també van ser presos grans grups d'alemanys i austríacs, francesos, italians, iugoslaus y espanyols. En conjunt, la direcció de les SS va registrar a homes, dones i nens de més de 40 nacions.

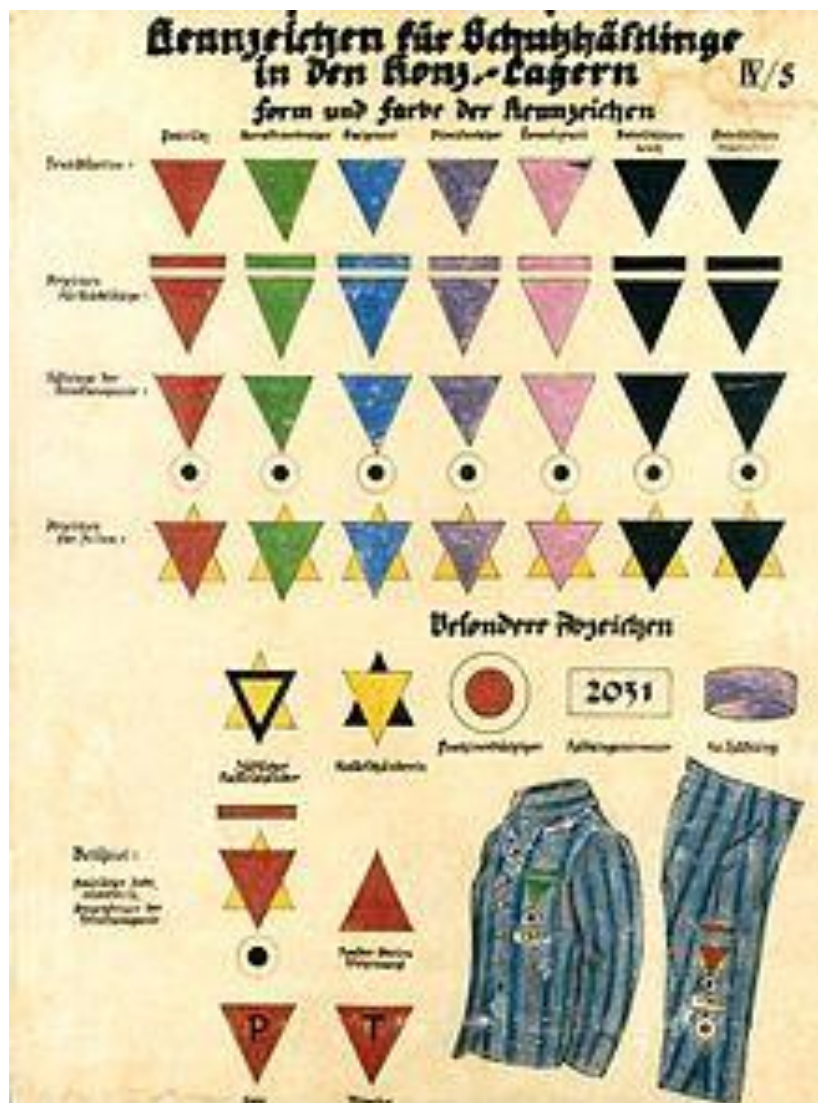
Entre l'obertura del camp a l'agost de 1938 i l'alliberació per part de l'exèrcit del Estats Units al maig de 1945, unes 190.000 persones foren deportades a Mauthausen.

4.2 PARTS DEL CAMP DE CONCENTRACIÓ DE MAUTHAUSEN

Imatge 20. Mapa del camp de concentració de Mauthausen.

4.3 CLASSIFICACIÓ DELS PRESOS

Imatge 21. Guia de símbols sobre el marcatge dels presos

La base del codi de marca eren els colors. Així que, diferents colors denotaven diferents *delictes* o *raons*:

- Groc ▼: jueus.
- Vermell ▼: presoners polítics.
- Verd ▼: criminals comuns.
- Blau ▼: emigrants o apàtrides.
- Lila ▼: testimonis de Jehovà.
- Rosa ▼: homes homosexuals.
- Negre ▼: dones homosexuals, prostitutes, a més d' asocials, gent sense sostre, no integrats, drogoaddictes...
- Marró ▼: gitanos.

Aquests triangles es combinaven amb un triangle groc ▲ per marcar que a més d'haver comès un delictes, eren jueus, sinó, en el cas de la gent que simplement eren jueus portaven una estrella de David amb la paraula 'jude', jueu en alemany.

A més de portar el codi de colors, portaven altres símbols, com per exemple:

- La lletra de la seva nacionalitat: B pels belgues (Belgier), F pels francesos (Französen), I pels italians (Italiener), J pels iugoslaus (Jugoslawen), S pels espanyols (Spanien), a més d'altres...
- Nombre d'intern
- Un cercle negre a sota del triangle significava que pertanyia als batallons de treball
- El mateix però amb vermell ● significava sospita d'intent de fuga.
- Altres

4.4 DEPORTATS REPUBLICANS D'AGRAMUNT I DELS VOLTANTS

Arreu d'Espanya, molts defensors del bàndol republicà, tant soldats i civils com dirigents polítics, van haver d'anar a l'exili, ja que van perdre la guerra i el règim franquista els va obligar a marxar. Entre aquests exiliats, també n'hi van haver procedents de la nostra vila d'Agramunt i dels seus voltants. La majoria de republicans espanyols exiliats van ser capturats a França i deportats als camps de concentració alemanys. El camp que més deportats espanyols va rebre va ser el de Mauthausen, i és en el que més aprofundiré en aquest treball.

En la meva investigació he trobat arxius, que contenen informació del deportat (nom, data de naixement...) i a més, dades bàsiques sobre la captura i el confinament d'aquest. He aconseguit un total de 4 deportats d'Agramunt i dels voltants; 2 procedents d'Agramunt, un d'Ossó de Sió i un altre de Montclar d'Urgell:

1) Nom i cognoms: José Riera Borrel

Lloc i data de naixement: Montclar d'Urgell, 16/07/1903

Captura: -

Mauthausen:

Data d'arribada: 03/11/1941

Matrícula: 3253

Barracot: -

Comandos i trasllats: -

Lloc i data de mort: Mauthausen, 10/02/1943

2) **Nom i cognoms:** Jaume Jové Flotats

Lloc i data de naixement: Ossó de Sió, 24/06/1899

Captura: Departament de Vosgues o Territori de Belfort, juny 1940

Mauthausen:

Data arribada: 27/01/1941

Matrícula: 5996

Barracot: -

Comandos i trasllats: Gusen, 29/03/1941. **2ª Matrícula:** 11322

Lloc i data de mort: Gusen, 28/10/1941

3) **Nom i conoms:** Víctor Ball

Lloc i data de naixement: Agramunt, 07/08/1890

Captura: resistent

Natzweiler-Struthof:

Data d'arribada: 28/04/1944

Matrícula: -

Barracot: -

Comandos i trasllats: Schirmeck SL

Lloc i data d'alliberament: Schirmeck, 20/07/1944

4) Nom i cognoms: Salvador Ginestà Villalta

Lloc i data de naixement: Agramunt, 16/09/1916

Captura: Comboï capturat entre: Amiens-Pas du Nord-Pas de Calais

Mauthausen:

Data d'arribada: 06/08/1940

Matrícula: 3464

Barracot: Bloc nº 5

Comandos i trasllats: infermeria

Lloc i data d'alliberament: Mauthausen, 05/05/1945

5. SALVADOR GINESTÀ VILLALTA

5.1 VIDA D'EN SALVADOR ABANS DEL CAPTIVERI

En Salvador Ginestà Villalta neix a Agramunt, a la Masia l'Escampa el 18/09/1916, fruit del matrimoni entre Joan Ginestà Prats i Bepa Villalta Marsà, de Cal Rapatxo.

Els pares tenien com a ofici principal el de pagesos, però un cop instal·lats a Agramunt, com que les terres que tenen no eren suficients per mantenir-se estables, també feien altres feines diverses; el pare treballava a la Canadència i la mare, a càrrec d'en Salvador, ven sardines als pobles del voltant, treballa de dida i també renta la roba a les cases, i en particular als Hermanos, i a canvi aquests donaven estudis al Salvador i al seu germà.

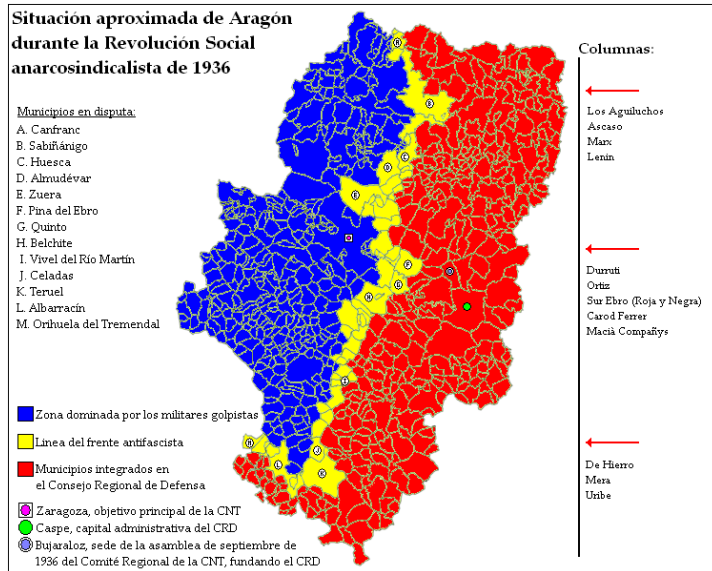
Des de jove, en Salvador ja feia diverses coses, com per exemple d'escolanet, sobretot per portar beneficis a casa. Quan ja va ser més gran va exercir de pagès, seguint l'ofici de la família, i feia de mosso per altres famílies.

A l'escola dels Hermanos hi aprèn francès, gràcies a un que en sabia i n'hi va ensenyar, cosa que sempre recordarà perquè li va servir més tard per poder defensar-se quan va travessar la frontera cap a França.

Imatge 22. Salvador, d'esquerra a dreta, el 3r, amb els seus companys de la milícia

Cal destacar que era un noi amb uns valors ètics i morals molt forts ja que sempre estava en contacte amb la gent que envoltava la seva família, cosa que més tard, durant el seu captiveri l'ajudarà moltíssim per sortir de situacions bastant crítiques.

Imatge 23. Mapa del front de l'Aragó (Blau: exèrcit nacional; vermell: exèrcit republicà).

Quan esclata la Guerra Civil, ell s'escapa de la casa on feia de mosso, i va a Barcelona. Ell era del PSUC (Partit Socialista Unificat de Catalunya), i una vegada allà, es va apuntar com a voluntari i a l'escola militar que havia fet La Generalitat de Catalunya a vora de la ciutat de Sant Cugat del Vallès, a Pins del Vallès, es va graduar com a oficial, i va ser anomenat comissari polític.

Després d'això, al 1936, es va convertir en milicià, dels primers que hi van haver, però no he pogut confirmar si col·laborava amb la columna Durruti o amb la Macià-Companys.

Va lluitar al front sud de l'Aragó, juntament amb altres companys d'Agramunt, precisament a Tardienta. Allà al front va ser ferit, cosa que el va obligar a anar a Barcelona, a l'Hospital de la Santa Creu. Més tard, ja recuperat, torna al front.

Imatge 24. En salvador, el 5è d'esquerra a dreta, amb els seus companys milicians.

Una anècdota curiosa sobre en Salvador al front era que, com que tenia un càrrec mínimament significatiu, perquè els joves de la ‘‘Quinta del Biberón’’ no haguessin de viure la duresa del front, agafava els que podia i els assignava una feina a la cuina.

En Salvador va ser reclamat com a comissari polític a Banyoles, i allà va conèixer un home, en Dr. Gimeno, un traumatòleg molt important, amb qui va travar una bona amistat, i també va exercir d’ajudant de cirurgià amb aquest. En Salvador va portar els seus pares cap a Banyoles amb ell perquè havien bombardejat Agramunt i els havia de treure d’allà. Els seus pares, ell i una novia que tenia de Tornabous, van viure a les cabanes que tenia la gent al camp, des del 1938 fins al gener del 1939.

L’exili

Ja havia caigut Barcelona i les tropes franquistes avançaven quan en Salvador, sense dir res, ni als seus pares ni a la seva novia, va agafar les seves coses i va marxar d’Espanya, ja que era un comissari polític del bàndol republicà, i si l’agafaven, podrien prendre represàlies contra ell.

Ell, però, no va marxar sol. Havia agafat un cotxe oficial i juntament amb el Dr. Gimeno van travessar la frontera amb França. En arribar allà, immediatament els francesos els van requisar el cotxe, tot i que van aconseguir passar perquè van dir que els dos eren metges que venien a preparar llocs per atendre a les futures ones de refugiats que es dirigirien cap al país quan acabés la guerra.

D’entrada els van col·locar en camps de concentració a la platja, i, dit per ell mateix, i per molts altres refugiats, el tracte dels francesos vers els refugiats republicans va ser pèssim i bordant la inhumanitat. Passaven gana, fred, no hi havia higiene i estaven col·locats de qualsevol manera. Aviat les primeres malalties s’escampaven i els francesos els deprecaven i els senegalesos encarregats de vigilar-los els maltractaven.

França tenia manca de ma d’obra, i a canvi de menjar, treballaven. En Salvador, sortosament, va conèixer un diputat provincial, Clemon Lerrau, que li va donar feina, diners i un lloc per viure al seu poble, Nibian, però quan ja s’havia lliurat de l’horror dels camps francesos, el president de la república, Albert Lebrun, el 1939, va manar que tots els refugiats espanyols que estiguessin dispersos per França fossin tancats als camps

per tenir-los controlats. Aquesta ordre enviada al Ministeri d'Interior francès va crear una forta divisió d'opinions entre la dreta i l'esquerra del país.

Els partits i associacions d'esquerres van mobilitzar-se per evitar que els refugiats patissin, i van recollir roba, menjar i tot el que podien per ajudar, perquè consideraven que era correcte ajudar als defensors de la democràcia i la llibertat, d'altra banda els de la dreta francesa consideraven que ja feien prou deixant-los estar a França.

Així és com el Salvador acaba reclòs altra vegada en un camp de concentració, en aquest cas a Saint Ciprien, un lloc on la majoria de refugiats eren catalans.

A dins dels camps hi havia agents franquistes infiltrats i amb permís i protecció de les autoritats franceses i aquests feien propaganda per aconseguir que els republicans refugiats tornessin a Espanya. El missatge dels divulgadors era que Franco els perdonava, que els acolliria sense represàlies. Aproximadament 50.000 refugiats van creure les paraules d'aquests agents i van tornar a Espanya. Els que es van quedar van ser considerats apàtrides, ja que Serrano Suñer va dir: "Fuera de España no hay españoles".

A la CTE amb l'exèrcit francès

El 4 de setembre de 1939 es declara la II Guerra Mundial, i és en aquell moment quan la república francesa signa un decret que posa a tots els deportats, apàtrides i estrangers al mateix nivell que els altres francesos en temps de guerra, és a dir, que se'ls hi va imposar unes obligacions determinades. Com a conseqüència, els refugiats van haver de triar entre dues opcions: treballar per l'exèrcit francès, com per exemple al front o a la CTE (Companya de Treballadors Estrangers), o tornar a Espanya, però aquesta segona opció era inviable, ja que Franco manava al país.

Cal dir que en Salvador havia aconseguit diners i amb aquests havia ajudat al seu germà a lliurar-se dels camps de concentració francesos. Amb aquesta petita ajuda, el seu germà va aconseguir comprar un bitllet d'avió per marxar a l'exili a Mèxic, però en Salvador li va dir que ell no podia marxar perquè el podrien enxampar i el seu germà el que havia de fer era quedar-se amb els seus pares, ja que estaven sols. En Salvador va continuar al camp de Saint Ciprien, però donades les condicions inaguantables allà dins, es va veure obligat a allistar-se a la CTE, al servei de l'Exèrcit Francès.

Va ser assignat a les tropes franceses que tenien com a objectiu acabar el projecte de la ‘‘Línia Maginot’’¹.

La captura

Els alemanys, però, van arrasar la Línia Maginot i es van apoderar de Bèlgica i del nord de França. En Salvador i la seva companyia, la n° 119, es van veure atrapats pels alemanys, que havien donat la volta cap a Dunkerke, en l’anomenada ‘‘La butxaca de Dunkerque’’. Allà ells van intentar fugir cap al sud, però els capturaren en un punt entre Amiens, el Departament du Nord o Pas de Calais i els van portar als Stalags, els camps de presoners dels nazis.

Allà passaven un procés de selecció, i els classificaven segons la nacionalitat, l’estatus, etc. Els espanyols, però, eren considerats apàtrides, tot i que van demanar ser tractats de la mateixa manera que els soldats francesos perquè havien treballat i lluitat amb ells, i així hauria d’haver estat, ja que havien signat el conveni de Ginebra el 1933. Franco es va despreocupar d’ells, i no van aconseguir la mateixa situació que els francesos, així que, finalment, van ser classificats com a *rotspanien*, espanyols rojos.

Cap a Mauthausen

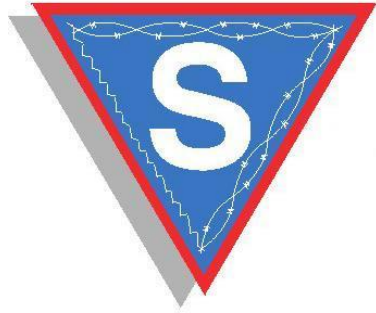
Els alemanys anaven traslladant als espanyols republicans en camps cada vegada més reduïts per tenir-los ben seleccionats i controlats, per això, els presoners, d’entre ells, el Salvador, van estar en diversos stalags abans d’acabar engarjolats a Mauthausen.

Primer va ser empresonat a l’estalag n° XII-A a Hohenfelds-Oberpfalz, al nord-est de Nuremberg, d’on va sortir el juny de 1940, per anar a l’estalag n° VII-A a Moosburg. Més tard, el 5 d’agost de 1940, d’allà, surt un comboi carregat amb 398 republicans, dels quals 252 perden la vida.

El Salvador i el seu grup van ser els primers republicans a ser-hi empresonats. Van arribar el 6 d’agost de 1940, 2 anys després de l’obertura del camp.

¹ La Línia Maginot és el projecte que rep aquest nom per André Maginot, el veterà de guerra que va iniciar el projecte d’aquest sistema de defenses per evitar l’avenç dels alemanys.

No hi havia ningú que no entrés catalogat segons les seves condicions, per tant cada persona portava el seu símbol segons la nacionalitat i la ‘condició social’ que tenien. Ells, els republicans espanyols, portaven enganxat un triangle blau, que els classificava com a apàtrides, i una ‘S’ gran i blanca al mig, que volia dir espanyol (*spanien*, en alemany).

Imatge 25. Distintiu dels republicans espanyols apàtrides

La vida segueix endavant

Al Salvador el van assignar a la pedrera durant uns mesos, i segons ell, era el pitjor lloc on et podien posar, i que allà podia veure fer del pitjor a un ésser humà. Va veure a SS torturar, i assassinar presos llençant-los de dalt de la pedrera, després d’haver pujat les escales que els hi semblaven infinites, carregant una pedra a l’esquena, i no era una pedra qualsevol, sinó que havia de ser suficientment gran pels comandos dels SS per a que et deixessin pujar.

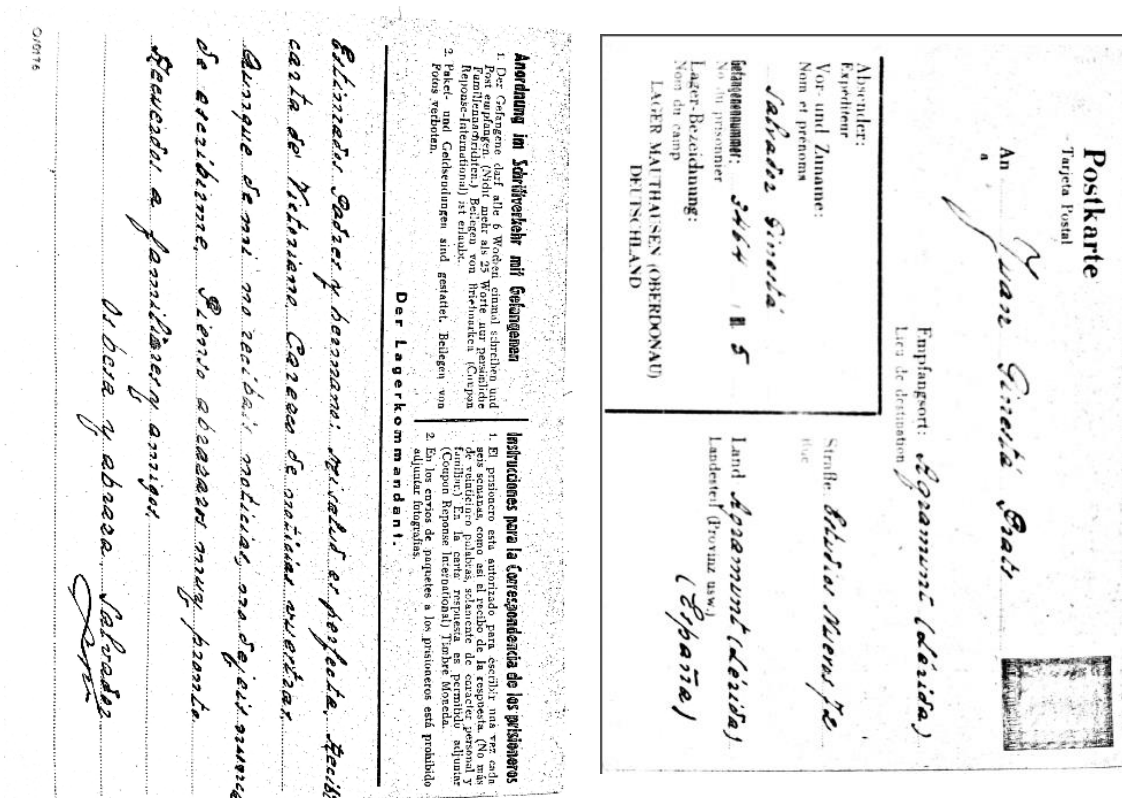
Una cosa en la que la seva neboda, Rosalia Ginestà, insistia molt era en que la solidaritat entre els presos era essencial per assegurar la supervivència. Sempre que podien amagaven qualsevol cosa de menjar o beure per donar-la a un altre company, i així anaven passant els dies, tot i que mai era tant fàcil. Per exemple, en Salvador, un cop, va amagar un grapat de farina sota de l’aixella i va anar amb els seus companys. La complicada decisió que va haver de prendre llavors va ser a qui donar-li la mica de farina que havia replegat. Moltes altres vegades se’ls hi va presentar aquesta dificultat, tot i que, amb fortalesa, la van haver d’afrontar, així que per assegurar la seva supervivència, si veien que un estava destinat a morir, el deixaven, si un es podia salvar, li donaven el que podien. Aquestes decisions són les que en Salvador mai es podia treure del cap, segons explica la seva neboda.

Al Salvador, li va succeir un fet que el podria haver dut a la mor, tot i així, el va portar a una situació immillorable que li va salvar la vida. Un dia, tal i com acostumaven a fer alguns dies, els SS s'emportaven un grup de presos a treballar a fora del camp. En Salvador, mentre treballava, va deixar un moment la feina per fer les seves necessitats. Quan va tornar, es va trobar amb un soldat alemany que el va metrallar, i el va deixar, malferit, estès a terra. Al voltant de les 5 de la tarda, després d'estar allà unes quantes hores, gairebé mig mort, uns companys el van recollir i el van portar de nou al camp, a la infermeria.

És en aquest moment on vull fer un petit però important incís. La neboda d'en Salvador em remarcava moltíssim, quan parlava amb ella, la solidaritat entre els presos del camp, tal i com li havia explicat el seu tiet. Ja podien ser anarquistes, comunistes, d'aquí o d'allà, fossin el que fossin s'ajudaven sempre entre ells, sinó, la supervivència hagués estat impensable. Tota aquesta ajuda, a part de donar menjar i beure, es donaven un suport moral molt important, que els donava ànims per pensar que el següent dia podien sobreviure.

Allà, hi havia l'ordre de posar-li la injecció de benzina al cor, però un metge txec, va demanar a l'SS encarregat que li deixés per fer experiments, i ell va cedir perquè el metge amagava que l'agent tenia una malaltia de transmissió sexual. Van haver d'operar al Salvador sense cap tipus d'anestèsia. Van realitzar-li una intervenció als budells, cosa que el va fer quedar sense intestins, i havia d'anar amb una bossa per poder expulsar el rebuig del cos. El van tenir amagat durant un temps i així el van aconseguir salvar.

Al camp tenia un parell d'amics de confiança, un d'ells era Antoni Santacana, amb qui parlava de la família, dels amics, de tot el seu entorn, bàsicament. A ell li va arribar a fer l'encàrrec de dir a la família, en el cas de que morís, que sempre havia estat pensant en ells.

Imatge 26. Carta del Salvador al seu pare, enviada des de Mauthausen

El Salvador, quan ja estava “recuperat” del tot, és a dir quan podia moure’s i recobrava forces es va quedar a la infermeria amb el català Dr. Freixa. El fet de formar aquest “equip” a la infermeria va salvar moltes vides i moltes d’aquestes heroïcitats encara les recorda la seva neboda i les vaig poder saber per ella:

Una vegada, els agents de les SS feien passar pels rajos-X als presoners per descobrir els que tenien alguna patologia que afectés els pulmons per portar-los a executar. El Dr. Freixa i el Salvador s’ho van manegar per fer passar els presos sans pels que estaven malalts, i així van donar una oportunitat als que tenien algun problema. Hi havia presos que van passar fins a 6 vegades sense cridar l’atenció dels SS.

Com he pogut comprovar la solidaritat dels presos era inimaginable, ja que n’hi havia que eren capaços de matar per un tros de pa, tot i així entre ells s’ajudaven moltíssim. Estava present en tots els departaments del camp, des de la cuina, la zona de treballs forçats fins a la infermeria, i tots els que ajudaven estaven exposats a la sentència de mort.

Els nostres republicans destacaven i gaudien d'un prestigi molt important entre tots els antifeixistes que hi havia tancats al camp, i després en la seva sortida, després d'estar 5 anys sobrevivint i lluitant en clandestinitat amb l'amenaça dels SS sempre a sobre.

Carnet No. 765

Departamento Seins
 NOMBRE Salvador
 APELLIDOS: GINESTA Villalta
 Nacido el 16-9-1916
 Lugar LERIDA
 Domicilio 2 rue Roberval-Paris
 Campo MATTHAUSEN
 No Matricula 3464
 Ingresado el 6 Agosto 1940
 Liberado el 5 Mayo 1946
 Paris, Octubre 1946

ASOCIACION
 DE DEPORTADOS E INTERNADOS
 ESPAÑOLES ANTI-FASCISTAS

Cotizacion Año 1947

▼ ADEA	▼ ADEA	▼ ADEA
▼ ADEA	▼ ADEA	▼ ADEA
Julo	Agosto	Septiembre
Octubre	Noviembre	Diciembre

El Secretario, El Presidente,

Imatge 27. Carnet de republicà antifeixista del Salvador.

5.2 VIDA DESPRÉS DEL CAPTIVERI

L'alliberament

Quan el camp va ser alliberat es van quedar 27 dies allà esperant a que un transport els vingués a buscar per portar-los a algun lloc, perquè els deportats s'havien quedat sense res. En sortir del camp, Espanya encara estava sota la dictadura franquista, així que els republicans van seguir sent apàtrides. Com que no tenien lloc on anar, es va "obligar" a França a donar-los ajuda perquè molts havien treballat per l'exèrcit francès i havien estat vivint a França durant un temps abans de ser deportats, i van tenir sort de gaudir d'algunes comoditats per poder viure de forma mitjanament normal. Havien de demostrar que havien estat exiliats i deportats als camps nazis per aconseguir un certificat de nacionalitat i un bitllet que els permetia viatjar gratuïtament per tot el territori francès. En Salvador va poder demostrar-ho i va obtenir aquests documents, per la qual cosa es va quedar a viure a França, concretament a la ciutat d'Orleans.

OFFICE CENTRAL
DES
REFUGIES ESPAGNOLS

PARIS, le 3 septembre 1945

Application du Décret N° 45-765
du 15 Mars 1945

CERTIFICAT DE NATIONALITÉ

PC. N° 1155

L'Office Central des Réfugiés espagnols, certifie par le présent,
sur la base des documents produits, que GINESTA VILLALTA, Sal-
vdar.-Repatrié du Camp de Mauthausen
de profession Employé né à Agramunt
province de Lérida Espagne, le 16 septembre 1916
de Juan Ginesta et de son épouse
Josefa Villalta domicilié actuellement à PARIS, XVI
4, rue D'Alboni. est un réfugié espagnol.

Le présent certificat est destiné à être produit à la Préfecture
pour solliciter la carte d'identité d'étranger ou un certificat d'identité
et de voyage.

LE DIRECTEUR.

VIA DÉPÔT CERTIFICATION

Vu pour authentification
du PRÉSIDENT DU COMITÉ

LE GOUVERNEUR GÉNÉRAL

LE COMITÉ INTERGOUVERNEMENTAL

LE GOUVERNEUR GÉNÉRAL

LE COMITÉ INTERGOUVERNEMENTAL

Imatge 28. Certificat de nacionalitat francès del Salvador

Département de la Seine

NOM GINESTA

Prénoms Salvador

Adresse 2 rue Robert

Profession Employé

Né le 16 septembre 1916
à Agramunt (Espagne)

1.388.584

Section locale de St Maurice

Arrêté le 4 Juin 1940

Déporté le 6 août 1940

Prisons ou Camps en Allemagne { Mauthausen

Kommandos _____

Matricule 3464

LE TITULAIRE.

LE PRÉSIDENT.

LE SECRÉTAIRE GÉNÉRAL.

EMPREINTES

Imatge 29. Certificat de deportat del Salvador

Allà no tenien res, continuava sent qüestió de supervivència, tot i que en Salvador va tenir sort i va perfeccionar el seu francès i anava treballant del que podia. No va estar mai sol, ja que els altres republicans també es van haver de quedar a França, i allà van fer el seu grupet d'amics on s'ajudaven entre ells, es reunien i s'explicaven i recordaven tot el que havien patit a Mauthausen.

Allà va conèixer una noia, amb qui es va casar i va tenir un fill, en Jean-Marie. Cada any baixava a Catalunya i visitava als seus. Primerament es va afiliar a *l'Amicale Français* i després al de Barcelona, on hi anava cada vegada que viatjava a Catalunya. També va viatjar diverses vegades a Mauthausen per ensenyar el camp a la seva família.

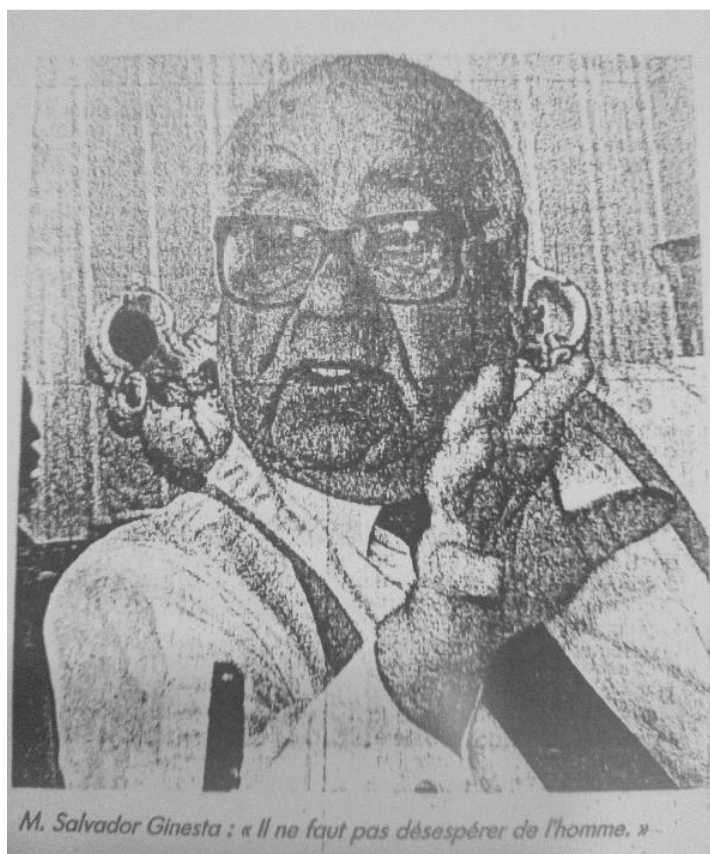

En Salvador va ser condecorat amb la Creu dels Cavallers de la Legió d'Honor, un dels honors més importants que el govern francès pot concedir. El mateix François Mitterrand li va col·locar la medalla.

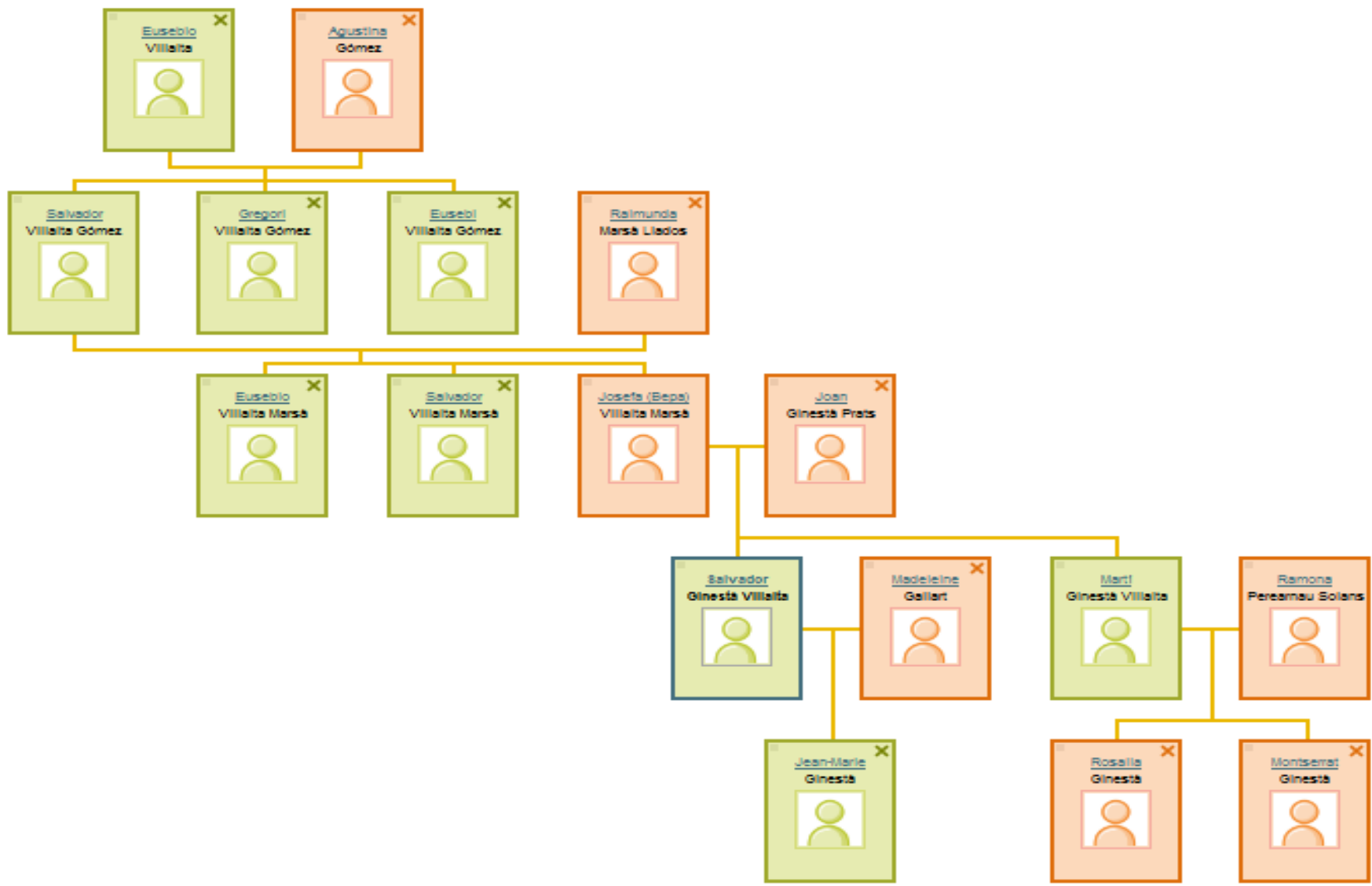
Imatge30. Salvador rebent la medalla de Cavaller de la Legió d'Honor amb François Mitterrand

En Salvador va morir el dia 4 de Març del 1998 a Orleans, a l'edat de 82 anys.

Imatge 31. En Salvador al diari "La Nouvelle République"

5.3 ARBRE GENEALÒGIC

6. AMICAL DE MAUTHAUSEN

6.1 PRESENTACIÓ DE L'ASSOCIACIÓ I OBJECTIUS

L'associació Amical de Mauthausen, altres camps i de totes les víctimes del nazisme a Espanya és una associació que té la seu a Barcelona, i els seus principals objectius són agrupar totes les persones ex deportades, incloent els seus familiars i amics, que també van patir, preocupats pels seus estimats, i donar-los suport moral per superar la tragèdia. També vol representar a efectes legals aquestes víctimes tancades a tots els camps de concentració del III Reich. A més, treballar i investigar a favor de la memòria de tots i totes aquells que van viure i lluitar durant la guerra civil abans de creuar la frontera amb França quan estaven de camí a l'exili, i més tard van ser deportats als camps nazis. L'Amical col·labora i impulsa actuacions a tot l'Estat espanyol, amb socis col·laboradors a tot el territori, i especialment actius a Andalusia, Aragó, Astúries, Comunitat Valenciana, Euskadi, Galícia i Madrid.

L'Amical manté vincles i coopera també amb altres entitats de l'estranger i del nostre país, que tenen una història i uns objectius similars, com la lluita contra el racisme, homofòbia, etc., especialment amicals i memorials dels camps de concentració.

L'impuls o la participació a tots aquells actes d'homenatge a les víctimes i deportats en municipis i Comunitats Autònomes d'arreu de l'estat, ja es tracti d'homenatges individuals o col·lectius, que va començar a partir de la legalització de l'entitat segueix sent avui dia una de les activitats bàsiques de l'associació.

6.2 FUNDACIÓ

L'Amical va ser fundada el 1962, de manera clandestina, per ex deportats dels camps i familiars per agrupar vídues i orfes, ja que el govern franquista a Espanya la prohibia, tot i que sí que hi havia entitats semblants a França, on molts espanyols, durant l'exili, s'hi havien integrat, com a l'Amicale des Déportés, Familles et Amis de Mauthausen o a la Federación Española de Deportados e Internados Políticos fundada a Toulouse. Actualment molts dels seus socis formen part al mateix temps de l'Amicale francesa, entitat amb la qual hi ha una assídua col·laboració.

6.3 LEGALITZACIÓ DE L'ENTITAT

L'amical es va fundar en plena dictadura franquista, així que, després de dos intents frustrats de legalització el 1963 i el 1967, l'Amical es va veure obligada a treballar en clandestinitat fins l'acabament de la dictadura, per la qual cosa les seves activitats es van veure molt limitades. Mentre no va aconseguir la legalització, la tasca principal de l'associació va consistir en localitzar els supervivents i familiars de les víctimes i donar-los suport emocional, informar-los sobre les indemnitzacions que donava Alemanya, organitzar viatges a Mauthausen i, a vegades amb molta cura, per evitar problemes, dur a terme activitats divulgatives.

El 1978, l'amical finalment va aconseguir la legalització. A partir de llavors, es va iniciar una nova etapa, caracteritzada per una forta activitat divulgativa. Aquests període va coincidir amb la publicació de la important obra de Montserrat Roig "Els catalans als camps nazis", que va treure a la llum pública una història que, fins aquell moment, era pràcticament ignorada. L'obra explica la situació que van patir els republicans, exiliats a França, que van ser enviats pels nazis als camps de concentració o obligats a realitzar treballs forçats dins l'OT (Organisation Todt). Va ser aleshores quan van començar també els primers actes de reconeixement institucional, després, posteriorment a la reunió del Comitè Internacional de Mauthausen celebrada a Barcelona el 1979 amb representants de 18 nacions, es va decidir promoure l'aixecament de monuments en honor als deportats a pobles de tot Espanya.

6.4 ACTUALITAT

Actualment, l'Amical compta amb un miler d'associats d'arreu del territori espanyol, però hi ha també presència a altres països europeus, especialment França, i a Amèrica. En els darrers anys hi ha hagut un increment del de persones afiliades a l'entitat que no han tingut relació directe amb la deportació, però que sí que tenen un gran interès en el que es treballa a l'Amical, com poden ser centres escolars, ajuntaments i altres entitats.

També es va crear una revista, anomenada "Mai Més!" on hi ha novetats relacionades amb investigacions, celebracions, homenatges i altres notícies relacionades amb el tema de l'Holocaust, les deportacions en que associacions i entitats semblants a l'Amical, o aquest mateix hi participen.

7. CONEIXENÇA D'EN SALVADOR A LA VILA D'AGRAMUNT

En Salvador Ginestà ha estat una figura a destacar entre el col·lectiu d'antifeixistes a nivell europeu. Va sobreviure durant 5 anys al camp de concentració de Mauthausen i quan va sortir, al cap d'uns anys va ser condecorat amb un dels títols més alts que es poden concedir a França, el de Cavaller de la Legió d'Honor.

Per corroborar el valor d'aquesta figura, he dut a terme unes enquestes a la població d'Agramunt. Aquest és el model que he passat:

Enquesta del Treball de Recerca: Pròxima Estació, Mauthausen

Agrairia la teva participació contestant aquesta enquesta per realitzar el meu treball de recerca.

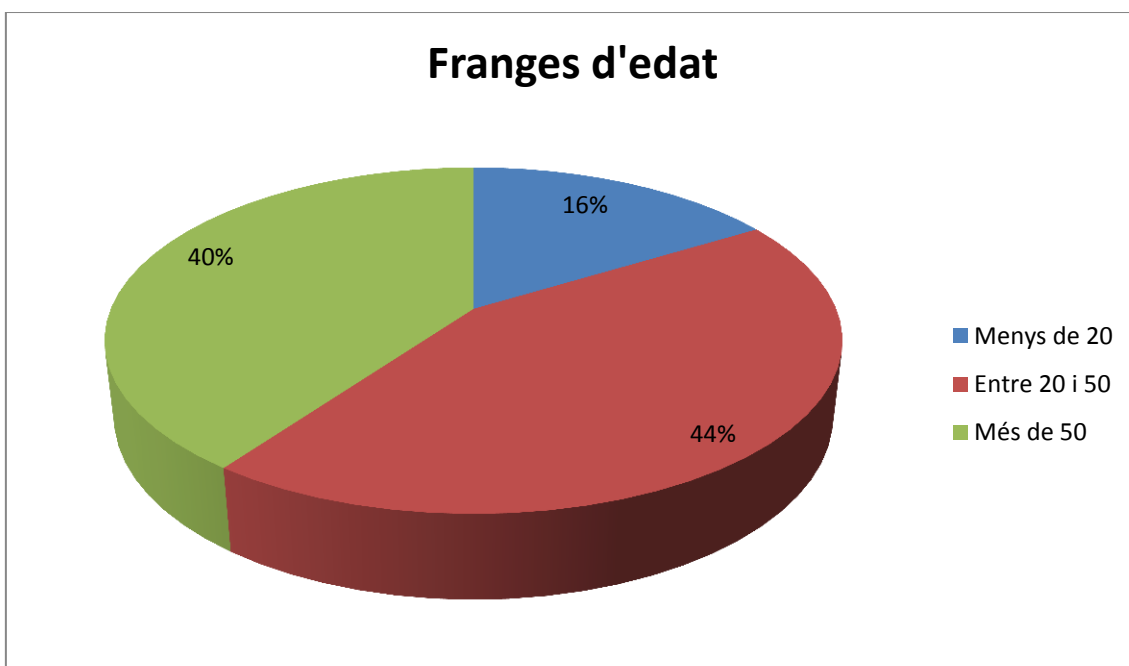
- 1) Franja d'edat a la que pertany:
a) -20 b) 20-50 c) +50

- 2) Ets conscient de la deportació de republicans espanyols als camps de concentració nazis?
a) Si b) No

- 3) Coneixes el cas particular d'en Salvador Ginestà Villalta, de la nostra vila d'Agramunt?
a) Si b) No

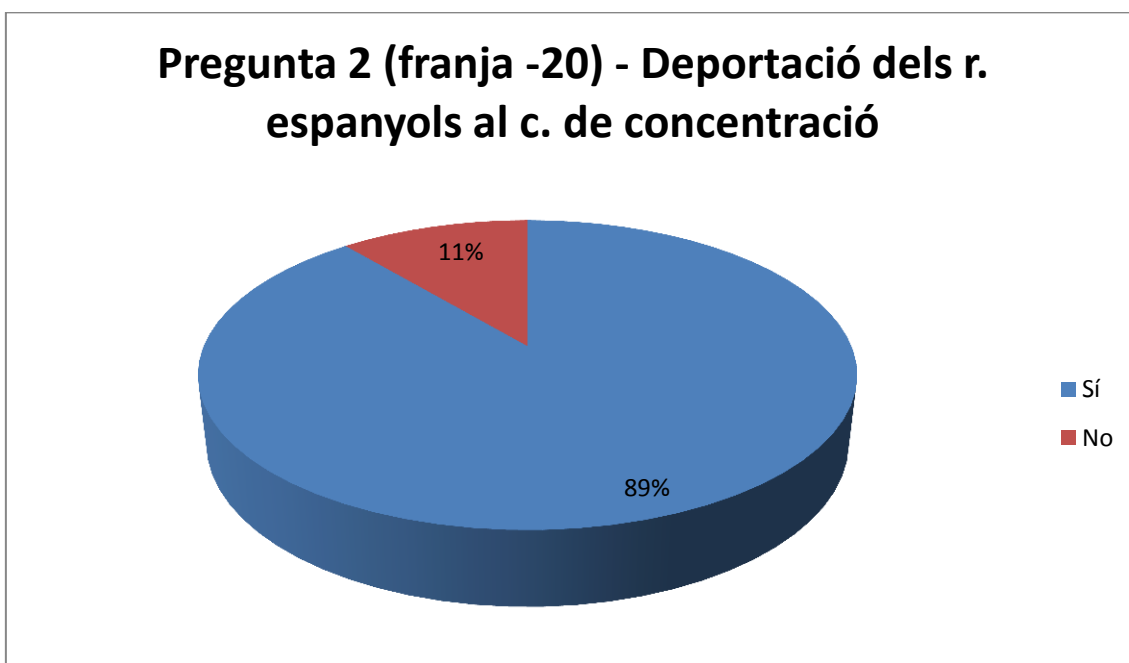
Moltes Gràcies!

Els resultats han estat els següents:

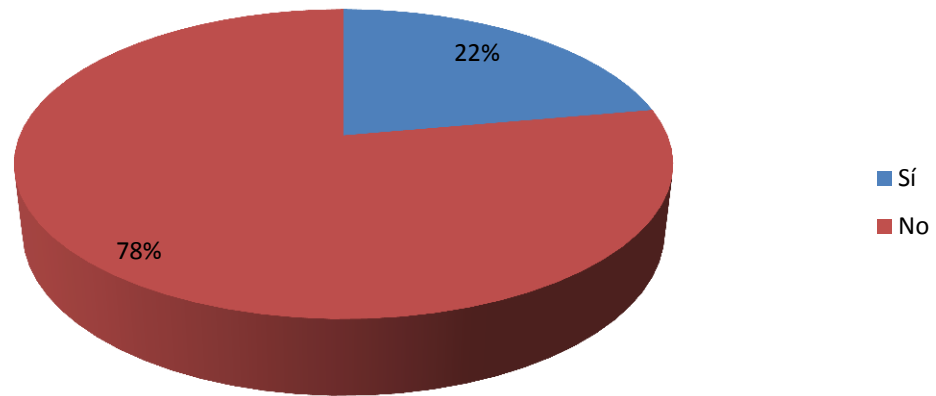
Tal com es pot observar, les dades del gràfic mostren que la majoria dels participants tenen entre 20 i 50 anys, amb un 44%.

A partir de les franges d'edat, he classificat les preguntes:

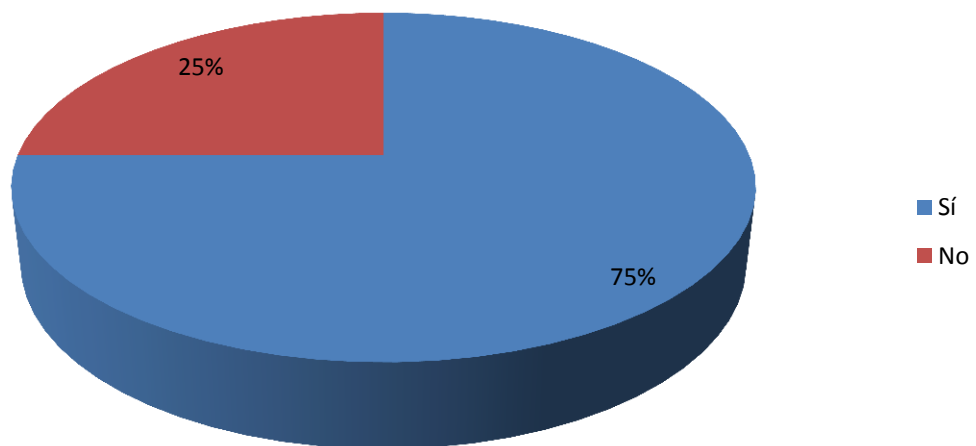
Dins de la franja d'edat dels participants de menys de 20 anys, trobem que el 89% coneix la deportació dels republicans espanyols als camps de concentració nazis

Pregunta 3 (Franja -20) - Qui és Salvador Ginestà?

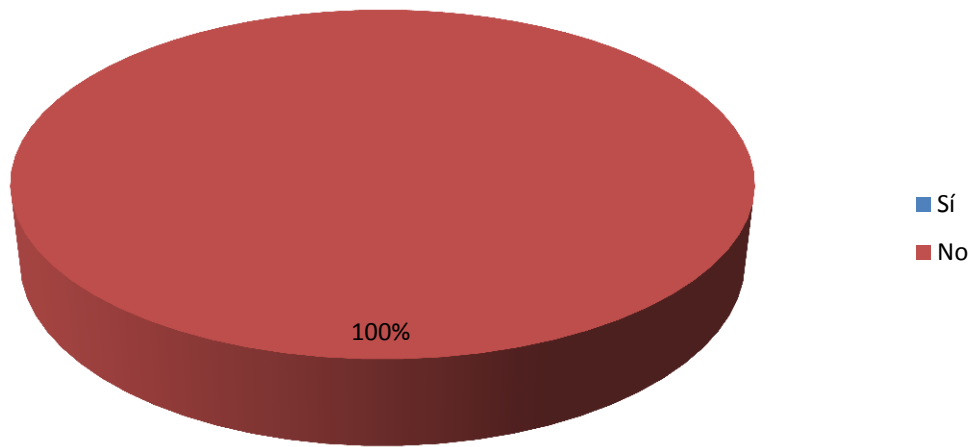
De 9 participants d'aquesta franja d'edat, únicament 2 persones coneixen qui és el personatge, i representa el 22%.

Pregunta 2 (franja 20-50)

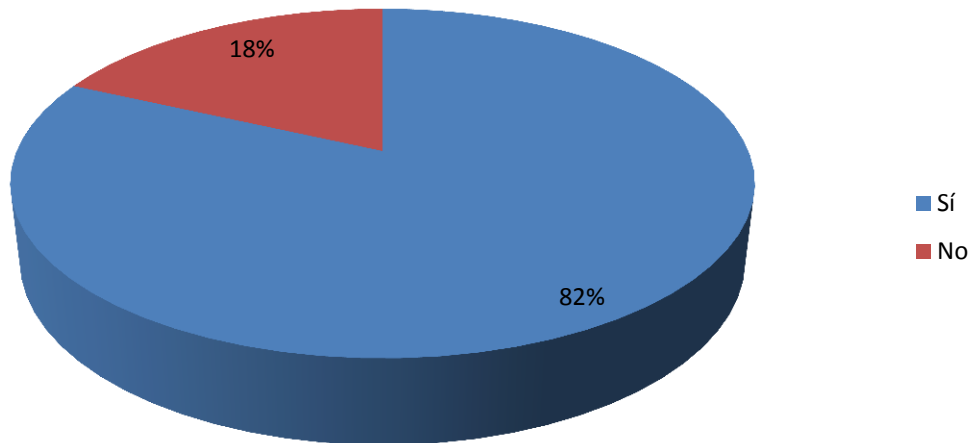
Es pot comprovar que la majoria d'enquestats de la franja de 20 a 50 anys coneixen la deportació d'espanyols republicans, amb un 75%.

Pregunta 3 (franja 20-50)

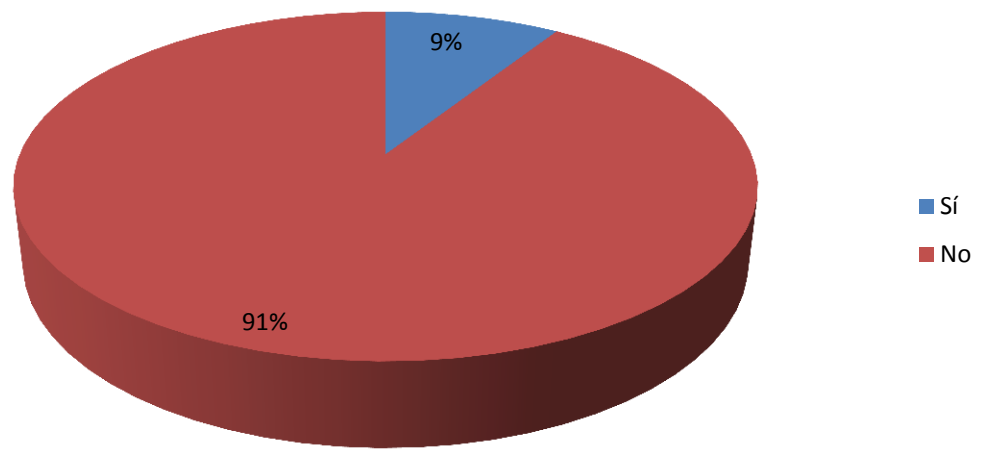
De la franja d'edat de 20 a 50 anys ningú coneix a Salvador.

Pregunta 2 (franja +50)

D'aquesta franja d'edat, hi ha hagut un 82% que coneix la deportació de republicans espanyols.

Pregunta 3 (franja +50)

En aquest cas, el 9% de la població sí que el coneix.

8. CONCLUSIONS

A principis del segle XX, les nacions que es van veure afectades d'una manera negativa per les clàusules del Tractat de Versalles van desenvolupar una sèrie d'ideologies de caire feixista, com en el cas d'Itàlia, i el brot d'una nova branca d'aquest pensament, encara més radical: el nazisme. Una de les imposicions que Hitler va fer, van ser els camps de concentració, on recloïen totes les persones que el règim nazi considerava *paràsits*. A Espanya, la segona república tenia uns fonaments molt dèbils, i la suma d'això amb la crisi que va colpejar Europa, va agreujar la situació. Es va crear el caldo de cultiu perfecte per a que les idees feixistes prominents a Europa es traslladessin a Espanya, i es va produir un aixecament en contra de la república. La resistència a la insurrecció del bàndol republicà va provocar una guerra civil. Els insurrectes, comandats pel General Francisco Franco, van acabar guanyat la guerra, cosa que va obligar als partidaris de la república a anar a l'exili, i la major part es va dirigir cap a França. Allà, els republicans espanyols exiliats van haver de triar entre quedar-se a treballar a les CTE o tornar a Espanya, cosa que no era factible ja que Franco es va proclamar cap d'estat i haguessin mort a mans de les forces franquistes. La II Guerra Mundial havia esclatat, i l'exèrcit alemany havia arrasat les línies de defensa franceses i havien entrat al país. Els alemanys es van trobar republicans espanyols exiliats entre les línies franceses que havien capturat, i van comunicar-ho al govern d'Espanya. Davant la resposta negativa que van rebre, els alemanys van catalogar els espanyols republicans com a enemics del règim i els van tancar en camps de concentració. En Salvador Ginestà, havia anat a lluitar al front a favor del bàndol republicà, i després d'ésser ferit, va començar a exercir de comissari polític fins que va haver de travessar la frontera francesa. Una vegada allà va tenir una mica més de sort al conèixer un càrrec important francès, tot i que més tard va haver de tornar als camps francesos i va patir el mateix destí que la resta d'exiliats. En Salvador, malgrat va ser una figura importantíssima, va destacar entre els antifeixistes a nivell europeu i va ser altament condecorat, la seva memòria no s'ha mantingut entre la població d'Agramunt, sinó que, exclusivament la seva descendència i les persones properes a ella saben realment la seva història.

Pel que fa a l'estudi que he realitzat amb els 55 participants, es pot afirmar que, generalment, la majoria d'aquestes persones tenen un coneixement sobre la deportació de republicans espanyols als camps de concentració però a contrapartida, no es coneix el personatge agramuntí Salvador Ginestà. Malgrat que ha estat una persona que ha tingut

una història de vida significant, la vila d'Agramunt no ha conservat la seva memòria tot i que puc afirmar que això és degut a, com ja he dit anteriorment, Salvador no va tenir una continuïtat en la seva descendència directa a la nostra vila.

Haver realitzat aquesta recerca m'ha permès conèixer continguts sobre la història del segle XX en els quals no havia aprofundit gaire, cosa que m'ha motivat bastant a l'hora de fer la investigació. Malgrat això, la principal motivació ha estat investigar la trajectòria de la vida del Salvador ja que ha estat una figura molt important dins d'un poble petit com és Agramunt. A nivell personal em sento molt orgullós perquè considero que he tingut la oportunitat d'obrir un "forat" que no permetia que la memòria del Salvador es mantingués a Agramunt, i realment, penso que experiències d'aquest calibre han de ser conegudes i més, en llocs com en el nostre poble.

Una reflexió important que he fet durant la recerca és que la història del passat és la que modela les persones en el futur.

9. AGRAÏMENTS

La realització d'aquest treball no hauria estat possible sense l'ajuda i insistència contínua de la meva tutora, Maribel Solsona.

Voldria donar les gràcies a la important participació de l'entitat de l'Amical de Mauthausen de Barcelona, per haver-me prestat documents i l'accés a l'arxiu dels deportats, sobretot al Sr. Josep Escoda, per haver-me guiat a l'hora d'investigar la vida d'en Salvador.

Agraeixo també l'ajuda de la família del Salvador, especialment a la seva neboda, Rosalia Ginestà, per facilitar-me fotografies i documents originals de la Guerra Civil i de l'arxiu de Mauthausen relacionats amb ell, i relatar la vida i les confidències que li feia el seu tiet.

Agrair també a la meva professora d'humanitats Higínia Solanilla i a la Laura López per prestar-me el seu temps per ajudar-me a perfilar les parts finals del meu projecte.

Per últim, però no menys important, a la família, per acompanyar-me durant tot el procés a tots els llocs que he necessitat i en especial, pel seu suport incondicional. També als amics, per donar-me l'empenta que necessitava per treballar en la meva investigació.

10. BIBLIOGRAFIA, WEBGRAFIA I WEBGRAFIA D'IMATGES

RÀFOLS, Josep Maria i RIERA, Lluís. *La Segunda Guerra Mundial. Un mundo en llamas. Hitler, un tsunami sobre Europa*. Barcelona. MEDIActive, S.L. 2015

RÀFOLS, Josep Maria i RIERA, Lluís. *La Segunda Guerra Mundial. Un mundo en llamas. Seis millones de Ana Frank*. Barcelona. MEDIActive, S.L. 2015

GARCIA, M., GATELL, C., PALAFOX, J. i RISQUES, M. *Història* (matèria comuna, batxillerat). Barcelona. Vicens Vives. 2015

BERNAUS, Ramon, BERTRAN, Josep, PLANE, Josep Maria, PUIG, Joan. *La frustració de l'esperança. La Guerra Civil a Agramunt*. Guissona. Revista SIÓ. 2014.

US HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *El sistema de campos nazi*

<https://www.ushmm.org/outreach/es/article.php?ModuleId=10007720>

AMICAL DE MAUTHAUSEN. *Introducció*.

<http://www.amical-mauthausen.org/cat/quisom/?id=1>

AMICAL DE MAUTHAUSEN. *Fundació*.

<http://www.amical-mauthausen.org/cat/quisom/?id=2>

AMICAL DE MAUTHAUSEN. *Legalització*.

<http://www.amical-mauthausen.org/cat/quisom/?id=3>

AMICAL DE MAUTHAUSEN. *Funcionament i socis*.

<http://www.amical-mauthausen.org/cat/quisom/?id=4>

HISTÒRIA DE CATALUNYA. *Introducció de la Guerra Civil Espanyola*.

<https://sites.google.com/site/historiadecatalunya6e/4-a-determinar>

HISTÒRIA DE CATALUNYA. *Desenvolupament de la Guerra Civil*.

<https://sites.google.com/site/historiadecatalunya6e/4-a-determinar/desenvolupament-de-la-guerra>

WIKIPÈDIA, LA ENCICLOPÈDIA LLIURE. *Els camps de treball.*

https://ca.wikipedia.org/wiki/Camp_de_treball

WIKIPÈDIA, LA ENCICLOPÈDIA LLIURE. *Camps de concentració nazis.*

https://ca.wikipedia.org/wiki/Camp_de_concentraci%C3%B3_nazi

WIKIPÈDIA, LA ENCICLOPÈDIA LLIURE. *Camps d'extermini.*

https://ca.wikipedia.org/wiki/Camp_d%27extermini#Terminologia

MAUTHAUSEN MEMORIAL | KZ-GEDENKSTÄTTE. *Història de Mauthausen.*

<https://www.mauthausen-memorial.org/es>

MEMORIAL DEMOCRÀTIC UDL. *Víctimes de la guerra civil i la repressió franquista a les terres de Lleida.*

<http://www.victimesguerracivilfranquisme.udl.cat/deportats.php>

WEBGRAFIA D'IMATGES

Imatge 1. Signatura del Tractat de Versalles.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Tractat_de_Versalles#/media/File:Treaty_of_Versailles_Signing,_Hall_of_Mirrors.jpg>

Imatge 2. Obertura de la primera Assemblea Nacional de la República de Weimar, 1919. <<http://www.claseshistoria.com/fascismos/demoalemania.htm>>

Imatge 3. . Autors del putsch de Munich. D'esquerra a dreta: *Pernet, Dr. Weber, Frick, Kribel, Ludendorff, Hitler, Brückner, Röhm i Wagner.*

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/42/Bundesarchiv_Bild_102-00344A%2C_M%C3%BCnchen%2C_nach_Hitler-Ludendorff_Prozess.jpg/250px-Bundesarchiv_Bild_102-00344A%2C_M%C3%BCnchen%2C_nach_Hitler-Ludendorff_Prozess.jpg>

Imatge 4. Evolució dels vots del NASDAP en el període 1924-1933.

<<http://haimarirureta.blogspot.com.es/2013/03/resultados-partido-nazi-elecciones.html>>

Imatge 5. Comunicat d'Alfons XIII al diari ABC, on anuncia la seva abdicació.

<<http://www.fuenterrebollo.com/faqs-numismatica/numis-fotos/alfonso13.html>>

Imatge 6. Bandera de la FAI/CNT.

<https://es.wikipedia.org/wiki/Confederaci%C3%B3n_Nacional_del_Trabajo>

Imatge 7. Bandera de les JONS.

<https://es.wikipedia.org/wiki/Juntas_de_Ofensiva_Nacional-Sindicalista>

Imatge 8. El general Francisco Franco.

<<http://www.biografiasyvidas.com/biografia/f/franco.htm>>

Imatge 9. Imatge on es simbolitza la col·laboració de Hitler amb Franco.

<<https://saltimbanquicliclic.blogspot.com.es/2015/07/18-de-julio-franco-franco-franco-arriba.html>>

Imatge 10. Cartell per celebrar els 19 anys de la URSS, per la seva col·laboració amb els republicans a la Guerra Civil. <<http://propagandaposterstore.com/product/amigos-de-la-union-sovietica-19-anos-de-union-sovietica/>>

Imatge 11. Fotografia aèria de la vila d'Agramunt bombardejada. Foto presa pel bombarder de *L'Aviazione Legionaria* italiana.

Imatge 12. Valeriano Weyler. <https://es.wikipedia.org/wiki/Valeriano_Weyler>

Imatge 13. Porta d'entrada al camp de Dachau, amb l'inscripció "Arbeit mach frei", que significa, "el treball dóna la llibertat". <<http://infovaticana.com/2015/02/05/el-campo-de-concentracion-de-dachau-es-el-mayor-cementerio-de-sacerdotes-catolicos-en-el-mundo/>>

Imatge 14. Dones a les valles del camp de Ravensbrück. <<http://info.nodo50.org/Las-republicanas-de-Ravensbruck.html>>

Imatge 15. Entrada del camp de Sachsenhausen.

<<http://www.holocaustresearchproject.org/othercamps/sachsenhausen.html>>

Imatge 16. Entrada al camp d'extermini d'Auschwitz.

<<http://www.esmadrid.com/agenda/auschwitz-fundacion-canal-de-isabel-ii>>

Imatge 17. Entrada del camp de Belzec.

<<http://www.informaciondelonuevo.com/2015/06/cancelan-subasta-del-campo-de.html>>

Imatge 18. Monument commemoratiu situat al lloc on hi havia el camp de Chelmno.

<[https://es.wikipedia.org/wiki/Chelmno_\(campo_de_exterminio\)](https://es.wikipedia.org/wiki/Chelmno_(campo_de_exterminio))>

Imatge 19. Entrada al camp de concentració de Mauthausen.

<<http://www.lasegundaguerra.com/viewtopic.php?f=259&t=12481>>

Imatge 20. Mapa del camp de concentració de Mauthausen.

<

<http://www.lasegundaguerra.com/viewtopic.php?f=259&t=12481>>

Imatge 21. Guia de símbols sobre el marcatge dels presos.

https://es.wikipedia.org/wiki/Sistema_de_marcado_en_los_campos_de_concentraci%C3%B3n_nazis>

Imatge 22. Salvador, d'esquerra a dreta, el 3r, amb els seus companys de la milícia.

<Fotografia pròpia>

Imatge 23. En salvador, el 5è d'esquerra a dreta, amb els seus companys milicians.

<Fotografia pròpia>

Imatge 24. Mapa del front de l'Aragó (Blau: exèrcit nacional; vermell: exèrcit republicà). < https://ca.wikipedia.org/wiki/Front_d%27Arag%C3%B3>

Imatge 25. Distintiu dels republicans espanyols apàtrides. < <http://www.amical-mauthausen.org/cat/>>

Imatge 26. Carta del Salvador al seu pare, enviada des de Mauthausen.

<Fotografia pròpia>

Imatge 27. Carnet de republicà antifeixista del Salvador. <Fotografia pròpia>

Imatge 28. Certificat de nacionalitat francès del Salvador. <Fotografia pròpia>

Imatge 29. Certificat de deportat del Salvador. <Fotografia pròpia>

Imatge 30. Salvador rebent la medalla de Cavaller de la Legió d'Honor amb François Mitterrand. <Fotografia pròpia>

Imatge 31. En Salvador al diari "La Nouvelle République". <Diari "La Nouvelle République, 27/04/1990">